

Tartja szóval, és hogy az időt felejték,
Hányja föl a kártyát, mond neki szerencsét.
«Jaj te golyhó — ugymond — hisz neked sok jó áll,
Azaz hogy csak állna, hogy ha ügyes volnál.

«Nyereség, rakás pénz, igen közel hozzád,
S ej, te kópé, egy szép leány is gondol rád.»
Csoda-e ha szegény Ábel feje szédül
Ennyi kedvességtől, ennyi szép beszédül?

«Tudom én», folytatja, «már csak meg is mondom,
Hogy szerezhetnél sok, — sok pénzt könnyű módon.
Harmincz falu árán — nos nem elég drágán? —
Megtanultam én mind, a mi fortély kártyán.

«Kutya harapását kösd be a szőrével,
Nyernők vissza kártyán, mi azon veszett el!
Könnyű dolog ám az, ha fejedben titka.
Zárat a kulcsával gyerek is kinyitja.»

S kezdi magyarázni, mutatja is egybe,
Mi különbség óra- és leheletjegyre.*
Rá nem jön magától a legélesebb ész;
De így megmutatva gyerekség az egész...

Hogyan kell a nyerőt elkeverés közbe
Alul a kis ujjal szedgetni össze.
És ha elemelték, hogyan tegye rája,
A másik csomót, hogy újra fölhalálja.

Tartsd magadnak, ha jó van a tetejében;
Alóla a rosztat másnak észrevétlen.
És a többi, szóval, a mi hamisság van,
Megmutatja szemmel látható példában.

És hogy lássa azt is, mennyire nem rege,
A miket beszélt itt, viszi a terembe,
Öltöztetve előbb urias ruhába,
A mi elhalt bátyja után maradt rája.

Ott egy sápadt arczu, nyurga, száraz ember,
Hosszu ujjával épen kártyát kever.
Ez a minden hamis kártyások királya.
Sok azért is játszik vele, hogy csudálja.

Sipkaellenzője huzva a szemére;
Hideg, nyugodt, szótlan, talán nincs is vére.
Nyer, veszt, az mindegy; pénz előtte polyva.
Sőt, ha nyer, még olykor mintha boszus volna.

Óra — gőzhajógép össze nem vág szebben,
Mint a hogy a kártya e száraz kezekben.
Ábel nézi, nézi, s nem fogy a csodája.
Hátha ő is tudná, hátha megpróbálja?

Szembe állott ő már bömbölő bikával,
Vasvilla szemével, nagy füstös nyakával;
De a mit ez ember előtte véghez vitt,
Neki nehezebbnek, nagyobb tusnak tetszik.

Nem telik belé több, háromnegyed óra,
Már a többi játszik csak becsületszóra.
Gyűrű, drágakő már hatszor is zálogba,
A míg ő nagylelkű göggel visszadobja.

Hát imhol megint egy nála bátrabb ember!
Már megint egy dolog, mit ő tenni nem mer?
Ugy van, ugy, bizonynyal... el van ő maradva,
Ez a tapasztalás ejti mély bánatba.

Nem is a nyereség, csapja meg a mennykő!
A mit megóhajtott, a mit irigyelt ő,
Az a rendithetetlen, szemtelen bátorság:
Nem fél, hogy a kártyát szeme közé csapják?

Nem meri, nem meri! ejnye a ki lelke!
E szót önmagától hallva sem szeretete.
Csak azért is meri...! neki is megy majd az.
Még Aranka is így: «Csak ne légy oly mamlasz!»

Neki ül és hévvel, szenvedélyvel folyvást,
Tanulja a fortélyt, mindenféle forgást;
Addig-addig hogy már semmit sem téveszt ő;
Ugy csinál meg mindent mint egy szemfényvesztő.

Mindazáltal mégis jobb lesz egyelőre
Kezdeni tudatlan, faragatlan körbe.
Van elég iszákos kefekötő, varga,
Kinek feje nehéz, teli van a marka.

Aj, hogy az a kártya hogy áll e kezekbe!
Mintha ujjuk fagytól volna gémberevedve.
Ő szent együgyűség, gyanutlan jámborság!
Legalább a magad lapját ne mutasd hát!

Ki zsebkendővégből, ki harisnyaszárbul
Szedi a mi kis pénzt hozott a vásárrul.
Ezek előtt ugyan mutathatná bátran,
A mi ördögsége az új tudományban.

No de hát már most ő ezeket lefözze,
Pénzüket ily könnyű szerrel szedje össze?
Ugy cselekedjék-e mint a kapcza betyár,
Ki előtt a gazdag, a szegény mindegy már;

Tör a szegény özvegyasszony lakására,
Kinek nyakán öt-hat neveletlen árva,
S nincs egyebe mint egy borjas tehenkéje — ?
Ilyen gondolatot forgat elméjébe.

No de legalább csak egy fogást próbára!
Csak egyet, ez elég lenne mostanára...
Csak az első lépés lenne most megtéve!
Társainak ugyis nagy a szerencséje.

Tudj' az ördög! nem megy rá a keze sehogy.
Pedig, teringettét, pénze utóbb elfogy.
És a vége az lesz, hogy még kinevetik,
Ez ügyefogyottak, e fajankók... ej mit?!

Egyet fordul és megy a másik szobába,
Akad ottan előkelőbb társasága,
Kiket a pénz fölvet, a kiket nem sajnál;
Ha itt a fej, minek kezdje el a talpnál?

Adói-vevői hizó göbölőknek,
Maguk is a zsirtól csakugy tündökölnék.
Utazó kalmárok, ravasz lócsiszárok,
A lovat két áron adják a császárnak.

A hol oly kövér a test és bugyelláris,
Egy kis köpölyözés még talán használ is.
Hát közejük ül, csak azért is, hogy lássa,
Lesz-e itt is vajjon, és mi kifogása?

Hát biz itt már nincs, de hogy valami baj van.
Az való; csak hogy mi, az megfoghatatlan.
Eleinte nyer, de megfordul a kerék.
Meleg van, de arcán hideg a verejték.

No most hogy egyszerre sokat tesznek tél-tul,
Kellene segítség a tanult fortélytul!
Most hogy a szerencse amoda csapott át,
Kellene csinálni ügyesen a «voltát».

A mi legfelül van, neki való volna,
Ügyesen a semmit csusztatná alóla.
Melléje időnként jó piros bort tesznek;
Huzogatja buzgón belőle a «mersz»-et.

No most még csak ez kell, zavarát tetézni!
Aranka is oda áll elébe s nézi.
És pedig oly furcsán... el se gondolhatja,
Voltaképp most róla mi a gondolatja?

A hogy ott egymáson gömbölyü két karja,
Csintalan vonagló ajkait harapja,
Mint az olyan, a ki attól fél, hogy egybe
— Ki nem állja tovább — elfakad nevetve...

Szegény Ábel irul-pirul, haloványul.
Szégyene fűrészi melegbe pogányul.
Látja maga magát szörnyű ügyetlennek.
Képzeli most rajta mások hogy nevetnek...

Mert hiába minden, a mi nem megy, nem megy;
Nem telik hamisság töle egyetlen egy!
Nem sül el a fortély, hasztalan tanulta.
Neki ugyan nehéz ez a könnyű munka!

Már csak az a gondja, nézel szemre före,
Hogy mehetne innen ki a levegőre;
Ki a levegőre, a világ végére,
A hol innen senki nehogy utolérje!

Hát a hogy eluszott utolsó forintja,
Azt a hunczut kártyát jól oda suhintja,
Hogy csak úgy repül szét, maga meg kitámolyg.
Nem való ez neki, üsse meg a tályog!

Megegy ki a fészkerbe, Aranka utána,
Ez a tartózkodást már tovább nem állja.
Olyan nagy a kedve, rakoncátlan, pajzán,
Ugy nevet, hogy könnye csordul a két arcán.

Szegény Ábel ugyan veszi igen zokon,
De belátja, van mit nevetni a dolgon.
A nyájas köszöntés ott reked a torkán,
S utnak ered megint hirtelen, mogorván.

Marasztaná pedig örömet Aranka,
De a nagy nevetés még erőt vesz rajta.
Csak mikor belőle lassanként ocsúdik,
Lót-fut erre-arra, cselédekét lódit,

Hogy keressék, hozzák minden áron vissza.
Megvigasztalódik mégis, abba bizva,
Ha a csaplárnának nem lesz kit szalaszszon,
Majd megkeresteti a — herczegkisasszony.

HARMADIK ÉNEK.

De bizony nem is lett semmi szükség arra,
Hogy tovább utána cselédit zavarja.
Mert alig hogy elment, olyan dolog történt,
Mire Ábel tüstént visszafordult önként.

Mint a villám akként csapott be a hire:
Jön a Lator Bandi, itt van egyszeribe!
Lator Bandi futó betyárok vezére,
Kinek ezer arany tűzve a fejére.

Nosza rajta hamar vasvillára, botra,
Emberek, legények mind katonasorba!
De bizony hogy Bandi eleibük áll,
Az egész kocsmának leesett az álla.

Pedig annak olyan virágos a kedve!
Ujjain ezüstös fokosát porgetve,
Sarkantyus bokáját össze-összeverve,
Hejjehujja szóval lép ám a terembe.

Három cigány legény a nótáját huzza,
Hogy «nincs edesebb mint a menyecske zuzza».
Hanem hogy belépett, hátra fordul: «ácsi!»
Markol mindenütt a bankba: «Hallja, bácsi,

«Sok lesz ez magának, ad belőle nékem
Parolámra! kölcsön, jó kamat fejében?»
De a zsebekből is mindent kibetűz ám.
«No csak ne legyen oly csiklandós, nem szűz lány!»

Fal mellett a háznép, tizen is egy végben;
Kinek fejsze, kapa, pisztoly is kezében.
Oda szól ezekhez: «Be az istállóba!»
Nosze takarodnak kifelé, kotródva.

Hagyva örállókat kapun, ajtón kívül,
Maga a szobában fura dolgot mível.
Veszi a vendéget párosával sorra,
És a hogy már szemközt kettőnek az orra,

Összeveri őket dévajon egymással,
Játszik mint a gyerek a piros tojással.
Kiáll a középbe, szétterpeszti lábát,
Egy-egy uracsot meg úgy azon dobál át.

Valamennyit pedig a szomszéd szobába
Gyömöszöli mint a sós halat rakásba.
Ugy fekszenek ott mint a buza-keresztek.
— Ábel veszi észre, hogy Aranka reszket.

Ő maga könyökre dőlve egy sarokban,
Ezt a mulatságot nézeli nyugodtan.
Látja talán már, hogy mit csinál ő majd ott?
«Tedd be mikor intek, hirtelen az ajtót!»

Hát ugy is lett, mert hogy aztán nemsokára
Kivel összeverje, neki nem volt párja,
Rivalkodik Lator: «Odébb innen kóczos!
Téged meg se foglak; ezzel mulatok most!

«Ugy-e babám?» S ezzel Arankára kacsint.
S közeledik... no de várhat még egy kicsinyt.
«Nem akarsz megfogni? no ha te nem, meg én.»
Mondja neki és áll elébe a legény.

Hogy ültő helyéből Ábel fölhuzódik,
Látja már Lator, hogy melege lesz most itt.
Tekinget is, kapkod, hol van a puskája?
Bezzeg hogy letette hetykén, most már bánja.

Kerül ő most mindjárt olyan emberkézbe,
Milyet nem fogott még világ-életébe.
Szökdös erre-arra, hederegre hátrál,
Teteti a valót, hogy megijedt, tréfál.

De hijábavaló minden huzavona,
Vasmarokban immár a nyakravalója.
Torkán Ábel ökle olyan csomót vetett,
Nem vesz azon többé soha lélekzetet.

Azután fölkapja, egyet-kettőt fordul
Vele, de úgy ám, hogy az almáriomrul
A sarkantyus lábak mindent összetörve
Sebes lódulással levernek a földre.

«Jaj az ibrikeim!» fölsikolt Aranka,
De ha ugy nem félne, biz inkább kacagna..
Noha meg majd inkább sajnálkozni látszott:
Soha soha ilyen fura csárdás táncot!

Azután kezéből hogy kiszalasztotta,
Szegény Bandi ugy elrepül egy sarokba,
Hogy a vaskemenczt beütötte háta,
S ott meg is lett fogva mint egy kalitkába.

Ott azután magát csöndesen meghuzza;
Persze hátgerincze végig összezuzva.
No ennek elég; ez nem eszik több levest,
Hanem azért Ábel még ezután sem rest.

Asztalon a betyár pisztolyai töltve.
Kapja föl, az ajtón hirtelen kiszököve:
No gazemberek most vessetek keresztet!
Durr, durr! vetik bizony azok a bukfenczet.

A másik kettőnek volt már annyi esze,
Hogy keresse, innen merre van a messze.
Ez ugyan jó munka; kész a diadalma,
De bizony övé lesz már az arany alma.

* Hamis játékosoknál szokásban levő kétféle módja a kártya megjegyzésének. Az órajegyet megelőzőleg készítik elő finom ecsettel, — a kártya hátán levő pontos köröket az óra számai szerint kihagyva; — a másik mód pedig a játék alatt történik. Az illető egy pár kiosztás után már minden kártyát megjegyez, akként, hogy középujját száján megnedvezve, a kártya fényes hátának bizonyos pontjára nyomja, a hol e folt megmarad, s erről fölismeri kicsoda kártya az.

KÉPEK MOSZKVÁBÓL.

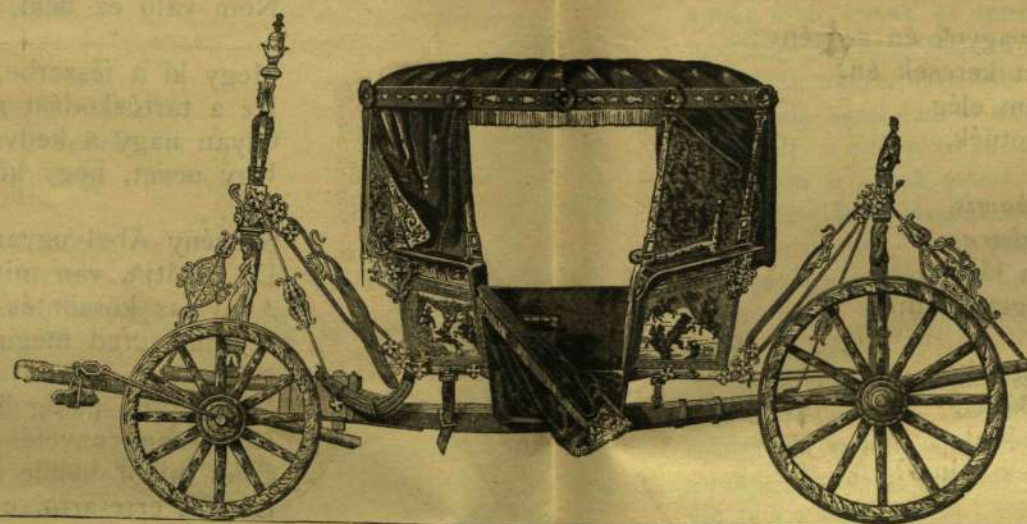

A VASZILI BLAZHENNY SZÉKESEGYHÁZ.

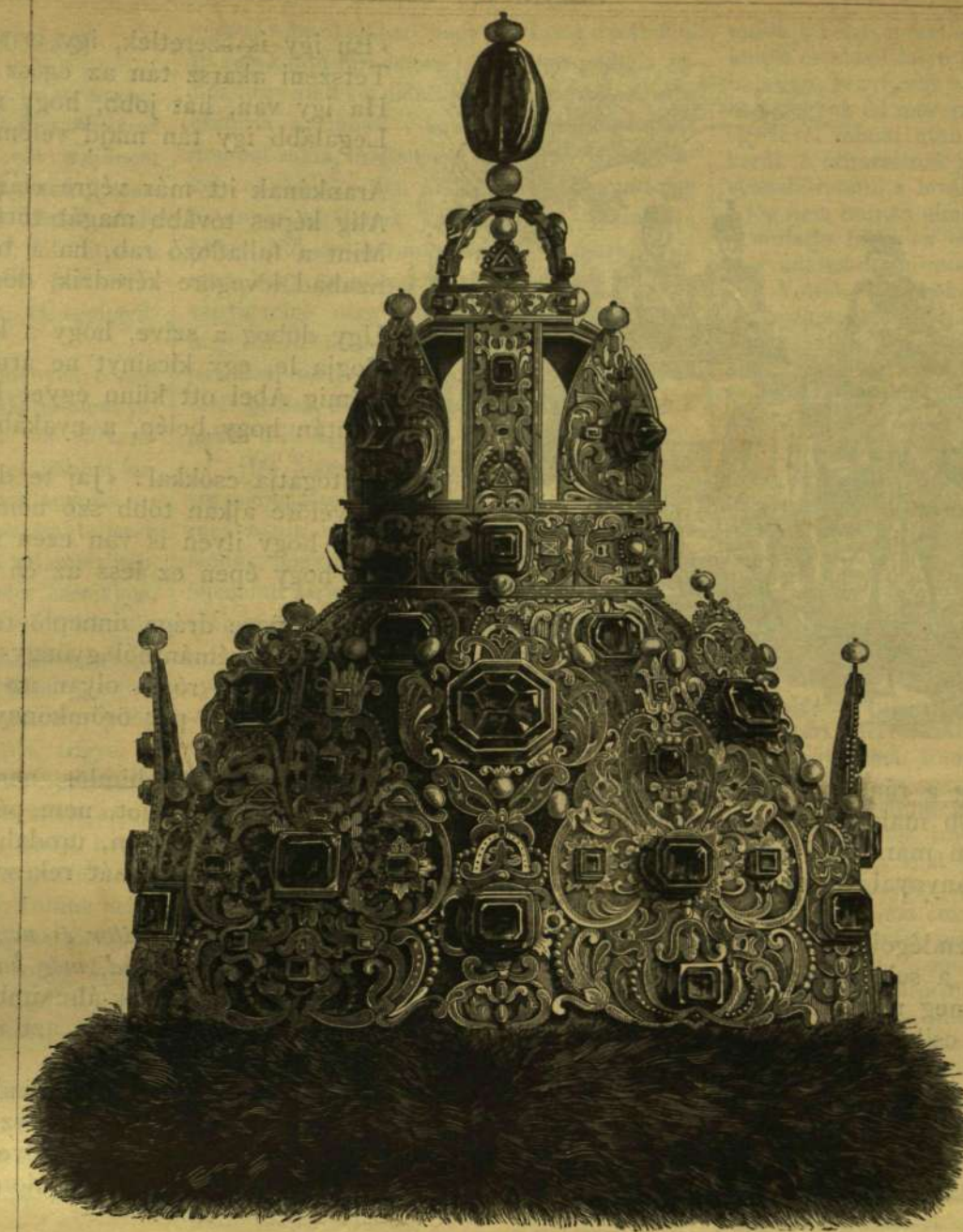

AZ OROSZ KORONAJELVÉNYEK.

A csár koronája, a csárnő koronája, kormánypálcza, birodalmi alma, s az András-rend nagy láncza.

A CZÁROK RÉGI DISZHINTÓJA.

FEODOROVICS MIHÁLY CZÁR KORONÁJA.

Hát azután még a ráadás is ennek!
Soha ennél édesb malasztja a mennynek!
Nem is igen van már több odáig hátra,
Menni a zsákmánnyal vármegye házára.

Rakja hosszú vendégoldalos szekérre,
De hogy aztán a sok pénzzel hazatér,
(Sietett is, de meg röpitette hamar:
Sok szép sárga csikó: ezer darab arany.)

Hát bizony a háznál megint egy kis baj van;
Nagynak is beillik néha, tagadhatlan.
Hólyagos himlőben fekszik ott Aranka.
Jaj hogy ne is lássa, arca betakarva.

Már úgy is hiába, ha megél is, vége!
A miért szerette, oda már szépsége.
Mint a jég a vetést, elverte a ragya;
Jobb ha őt most mindjárt örökre elhagyja.

«Ej no, történt volna már egyéb akármí,
Hogy nem tudott e baj se késni, se várni. —
Roszkor jött biz e most» — a fejét vakarva,
Ábel így — de azért nem jött ám zavarba.

«Igy a lakodalmom késik» — ugymond — «halad;
Azért mégis meglesz, ha ma nem, hát holnap.
Hiszen van már pénzem, veszek rajta földet.
Jó az isten, adhat még idővel többet.

«Mindig azt hallottam, csak az első ezer
Megszerzése nehéz; ha megvan ez egyszer,
Itt van a pénz anyja; csak hogy ezt megfogtuk,
Tojik ez mindennap, mint a jó kotlós tyúk.»

Igy reménykedik jó Ábel, de Aranka
Egyre csak azt hajtja, könyekre fakadva,
Hogy az olyan arcra, mit a himlő ránczol,
Jobb az apácza-, mint a menyasszony-fátyol.

«Ejnye ejnye», — feddi, vigasztalja Ábel, —
«A sirást, ha ugyan miattam, hagynád el.
Mert biz arra vetek, hogy a mi csapás ért,
Nem is értem bánod oly igen, de másért.

Fényben, illatárban, a hol örök nyár van,
Messze kitündöklő alabastrom-várban
Még azon nap ültek boldog lakodalmat,
S tán még ma is élnek, hogyha meg nem haltak....

«Én így is szeretlek, így is szépnek látlak.
Tetszeni akarsz tán az egész világnak?
Ha így van, hát jobb, hogy megfogott szépséged;
Legalább így tán majd velem is beéred.»

Arankának itt már végre elég ennyi.
Alig képes tovább magát túrtöztetni.
Mint a fulladozó rab, ha a börtönből
Szabad levegőre keredzik, dörömböl:

Ugy dobog a szíve, hogy a két kezével
Fogja le, egy kicsinyt ne árulná még el.
A míg Ábel ott künn egyet kerül fordul,
Azután hogy belép, a nyakába borul.

Fojtogatja csókkal: «Jaj te drága férfi!»
Egyelőre ajkán több szó nem is fér ki.
«Jaj hogy ilyen is van ezen a világon!
Jaj hogy épen ez lesz az én életpárom!»

Van öltözve drága ünneplő ruhába.
Ragyogó gyémántból gyöngysor a nyakába.
Mint a nyíló róza olyan az orcája,
Csak hogy egy pár örömkönnye pereg rája.

«Nem vagyok én himlős, nem vagyok én szegény;
Nem dús gazdagságot, nem pénzt keresek én.
Van nekem jószágom, urodalmam elég.
Palotám falával Dunát rekeszhetnekék.

«Kinek szíve jóra bátor és nem hamis,
Tenni roszt nem tud, még ha akarja is:
A minőt én gyermek-álmaimban láttam,
Embert kerestem én, és azt megtaláltam.»

Álmélkodva hallja, látja mindezt Ábel;
Hüledéz, huzódóz, feje egész Bábel.
Maga körül szerte kételkedve tekint;
Törülgeti szemét, nem-e álom ez mind?

Kérdene, felelne egyetmást, azonban
Négy lovas hintó áll elő kanyarodva,
Aranyos szerszámmal, kócsagos huszárral;
Repülhetni abban versenyt a madárral.

Hiába huzódik szerényen, szabódva,
Nem használ az semmit, be kell ülni oda.
De hogy is ne? mikor Aranka vezet.
Már a jóban hogy is állna ellen neki?

Ide is ember köll; nem gyerekség ám az.
Hogy egyszerre a sors rá ennyi jót áraszt.
Elviselni nyugton ennyi boldogságot,
Fejére szakadó egész menyországot.

Voltakép ez ám a legnehezebb próba.
Kit a baj meg nem dönt, ingadoz a jóba'.
De ne féltsük őt, hisz nem egyedül van már,
Kinek oldalán oly fényes őrangyal jár.

De mi baj is érné ezután már őket?
E gyarló világgal többé nem törődnek.
A Tündérországból laknak ők már ketten
Vagy a Tündérorság az ő szíveikben.

Mennek-mendegélnek, azaz hogy repülnek,
Viszi a négy sárkány szelek szárnyán őket,
Liliom-erdőn át az ezüst-ligetbe,
Azon át az arany paradicsomkertbe.

MÁTYÁS KIRÁLY PALOTÁJA.

Divatossá válnak mostanság, a természeti
adományokban nem látni semmi dicsőséget az
azokat birtokló népekre nézve, sőt majdnem
épen olybá venni azokat, mint az arany szer-
számot valamely igen közönséges állaton, mely
csak inkább neveltségessé teszi őt, föltüntetvén
még inkább, mennyi az, a mit nem érdemel, s
eszünkbe juttatva a közmondást: az együgyű-
nek kedvez a szerencse.

A munkásság, ipar és lelemények e mai
századában az a dicsőség, ha valaki tudományá-
val, szorgalmával paradicsomot tud elővá-
rsolni ott, hol legszívesebben, legmostohább a ter-
mészet. És ez mind észszerű és méltányos.

De azért nem egészen jogos ám teljesen
vak véletlennek tulajdonítani, ha valamely nép,
kivált pedig némely egyes kivételes esetekben,
rendkívül istenáldott, a természetből kegyelt,
szerencsés fekvésű területen lakik. Mert egy az,
hogy meg kell ám azt védeni tudni, és minél
drágább, gazdagabb, szebb valamely pont,
annál több annak az ostromlója, irigye.

A minthogy lám, ez a föld, ez a zsiros Kanaán,
ez ezer jóval, széppel bővelkedő smaragdja az or-
szágoknak, közel ezer év előtt a tótoké, bolgá-
roké volt, a kik nem tudták megvédelmezni,
tehát nem is voltak méltók rá. Tőlünk pedig
csak mégse tudta elvenni végkép se török, se
tatár, se német, — nem tudott innen kitolni
bennünket semmiféle Szakramentovics, pedig
ugyan sokan tették kísérletet erre, ebből a
fajtából.

Lám a szép Konstantinápoly urai is mily
gyorsan váltakoznak. Mióta mi itt vagyunk, nem
sokára már majd a harmadik ura lesz. Pedig a
török is kemény gyerek volt ám egy pár száza-
dig, míg a derekát bírta.

Hát csak mindenesetre van abban is dicső-
ség reánk nézve, hogy miénk a «bokrétá az
isten kalapján». És annál inkább, mert jó izlé-
sünket már azzal is manifestáltuk, hogy nem
ugy természetünk ide, mint a gomba, hanem ma-
gunk kerestük föl, magunk választottuk ki e ha-
zát, bizony majd olyaténkép, mint az adoma-
beli falusi ember a vég posztó kellő közepéből
«két garas árut». Őseink benn fektettek messze
a tohonya Ázsiában. Mintha ezer évvel előre
megéreztek volna, hogy a kereszténység lak-
helye, Európa lesz mindig az előkelőbb, a ve-
zető földrész, melynek már csak tagja lenni is
nagyobb dicsőség, mint Ázsiában az elsőségben
osztokodni. És a mi páratlan a történelemben,
fölkerekedtek onnan, mely megvetéssel fordítva
hátat az elmaradottság, a rondaság, a dögvész
földrészének, és elfoglaltak maguknak egy jó-
kora birodalmat, melyben minden egyesül, a
mi a kerek földön szétszórva van, az egy tűz-
okádó hegyen kívül, a mi persze nagyszerűen
szép ugyan, de egyébiránt nem valami kívána-
tos istenáldás.

Egy szóval, tehát egykissé büszkébbek
lehetünk az ugynevezett «naturalékra» is, mint
a savanyu szőlőre irigy szomszédaink fanyar
képpel megengedni szeretik.

Hanem az is igaz ám aztán, hogy valamint
a nemesség, úgy a természet ajándéka is kötelez;
és ha például repcetermő talajunk van, abba
egyremásra pityókát vetni boszantó szenttelen-
ség, hogy többet ne mondjunk.

«Aranyba kell foglalni a gyémántot.» Mi-
kor az egymásra uszított víz és tűz elemek há-
boruja eredményeként a föld felülete alakult,
s az alkotó kéz e darab területet a Kárpáttal
oly szépen körülkerítette, a Lomniczot, Király-
hágót, Bucest, a magyar és erdélyi havas csu-
csokat, mint valami nagy házörző ebeket meg-
kötötte, — akkor bizonyosan azon alapeszme-

vezette e munkájában, hogy ez a kerek darab föld
itt egy külön birodalom lesz. Mikor pedig a Já-
nos-hegy alatt két oldalt szigeteket övező ágakra
osztotta a Dunát, s középre azt a hosszukás
dombot rakta, melléje a Gellért- és Sashegyek-
kel, akkor okvetlen arra gondolt, hogy itt egy
hatalmas királynak kell székelni — «messze
kitündöklő alabastrom várban,» — mert a mily
igaz, hogy az arany nyereg nem illik minden
venyigerágó négy lábura, akként az is való,
hogy széduletes szirtek, százados tölgyek tete-
jére nem csiripelő verebek és károgó varjúk, de
óriás griffek, fejedelmi sasok, szakállas keselyűk
fészke illik legjobban.

Hát hiszen volt is e fenséges magaslatnak
egyszermászor ilyen rangu lakója. Világosto-
rozó Attila, igazságosztó Mátyás olyan fényes
elődök, hogy az idő méhe nem szülhet olyan
fejedelmi sarjait, a ki dicsőségének ne tarthatná
ezek «ürült nyomdokaiba» lépni.

Pedig bizony már mégis rég ideje, hogy
«puszta a Béla udvara».

Buda vára, Magyarországon homloka régóta
várakozik a királyi koronára.

Mint a himoroszlán sörény nélkül, olyan
szomorú ez a gyönyörű pont királyi lak, királyi
udvar nélkül.

Pedig ime közeleg az állam- és nemzetlét
nagy örömmünnepe, ezeréves fordulója.

Tanakodunk évek óta, tervek főnek tudó-
saink, költőink, művészeink agyában, hogy
minemű emlékszerű alkotással, nagyobb szá-
básu építménnyel kellene e nagy forduló em-
lékét megörökíteni, napját dicsővé tenni?

Csak úgy rajzik a sok terv eszméje különféle
szervezetű agyvelőkben. «Üdvölet», Pantheon
a Gellérten, piramis Pusztaszeren, Szent István,
Árpád szobrai mind szóba jönnek, de ez mind
egyszerre kissé sok, és külön véve mégis egyike
sem olyan, hogy egymagában elégnek tartanók,
és azt mondhatnók rá, hogy ez az, a mi mindent
pótol, és ezt nem pótolja semmi.

Hát már most ha senki nem tud eligazodni,
ha senki nem elég okos, ki legyen akkor az
más, mint a ki egy fejjel magasabb a többinél,
ki tegyen igazságot köztünk, ha nem «a legelső
magyar ember a — király?»

Hát ime ő valóban épen az az ember, a ki
ezt — megcselkeksi. A nagy kérdést ő meg-
oldotta, szebben mint Kolumbus, a ki eltörte a
tojást, jobban mint Nagy Sándor, a ki elvágta
a csomót. Építhetnénk Walhallát, Pantheonot,
piramist, éreznők mégis, hogy valami hiányzik:
az egésznek koronája. Most már irhatnók odát,
költők, zenészek himnuszot, lesz már hol azt
előnekelni. Ferencz József egy királyi palotát
tesz le Buda ormára. És kétségkívül nem azért
teszi ezt, hogy üresen álljon, hanem hogy el is
foglalja. Ha már fölépíti Mátyás király palotá-
ját, talán majd el is jön beléje — Mátyás
királynak?... V.

KIÉ A LEVÉL?

Kevesen gondolnak arra a levélküldők és
a levélfogadók óriási száma közül, hogy mennyi
fontos magánjogi kérdést vet föl magának egy
egyszerű kis levél tulajdonának elbírálása is.
Nem mindenki tudja azt sem, hogy a levél nem
mindig kizárólagos tulajdona annak, a kihez
intézve van. Sőt ellenkezőleg a levél nagy rész-
ben még akkor is a küldőé marad, ha már ke-
zeibe jutott annak, a kinek szánva volt. És a
levelezések mai elterjedése mellett nem árt
tudniok azoknak, a kiket illet, hogy senkinek
sincs joga például elárulni egy levél tartalmát
oly egyéneknek, kikkel azt közölni az írónak
nem állott szándékában.

Különböző érdekes jogesetek alapján áta-
lában két elvet lehet egy levél tulajdonára nézve
felállítani. Egyik magának a külső levélnek
tulajdona, mely mindig az adresszáltat illeti;

másik a belső, a szellemi tartalomé, és az ahhoz
kötött és abból folyó jogoké, melyekhez elvitáz-
hatatlan igényt csak a küldő, illetőleg író tart-
hat. Tegyük fel már most azt az esetet, hogy
egy levél valami úton a feladó kezeibe vissza-
kerül. A címzettnek joga van törvényes úton is
visszakövetelni a levél tulajdonját s hogy ez
a jog nem csupán elméleti, azt az angol fölfogás
is mutatja, mely ez elvet a gyakorlatra nézve
merváddal állapította meg.

Voltak jogászok, kik ezt az elvet nem
kivánták egészen korlátlanul kiterjeszteni. Szer-
intők azt kell első sorban szemügyre venni,
hogy mikor van egy levélnek «irodalmi» jellege,
és csak ez esetben lehet szó a közlés jogának
a küldő részére leendő fentartásáról. De ekkor
aztán fölmerül az a nehezen eldönthető kérdés,
hogy mikor szűnik meg egy levél csupa érintke-
zési eszköz lenni, és mikor válik irodalmi tény-
nyé? Ha a szabó, cipész vagy kereskedő kontó
küld nyakunkra és fölféjt benne az indokokat,
melyek következtében sürgetni kénytelen a fi-
zetést, nyer-e ez által levele irodalmi jellegű?
Vagy megfordítva, ha egy utas zsarolónak találja
egy szállodatulajdonos árjegyzékét és panaszt
emel ellene a hírlapokban, nem jár-e el méltá-
nyatlanul, midőn közléstessé számlája tételeit,
csak azért, mert e számlát nem a posta közvete-
tette, s mert nem irodalmi dolgok foglaltak
benn?

Egy kényelmesebb fölfogás szerint az egész
megkülönböztetés irodalmi és nem irodalmi
jellegű levelek közt alap nélküli. Azonban a
levélküldő tulajdonjoga az általa küldött levél
szellemi tartalma iránt így is fennmarad. Fen-
marad pedig azért, mert egy sarkítélet értelmé-
ben mindenki jogosítva van saját munkája
eredményeinek kizárólagos birtoklására. Ugy de
minden levél az emberi munka produktuma,
akár ügyletekre, akár érzelmi dolgokra vonat-
kozik. És nem az a körülmény dönti el az író
természetes jogát leveléhez, hogy vajjon az le-
vélalakban és posta által továbbíttatik-e, hanem
egyszerűen az a tény, hogy megírta. S ha ez így
van, a mint hogy kétségen kívül igaz is, akkor
valóban furcsa dolgok sühetnek ki ebből. Ven-
dégülők, pénzérek és kereskedők elkövethek-
nek minden zsarolást rajtuk, mindaddig, míg
ezt írott számla alakjában teszik. Mert ragasz-
kodhatnak ahhoz a fölfogáshoz, hogy tulajda-
gát számlájuk megannyi elemű, melyet csak
kifizetés, nem pedig közzététel végett nyújtanak
át vendégeiknek. Egy kötelező fizető, ha tet-
szik, pláne bérmentetlenül is minden kigondol-
ható sértést és gorombaságot oda adresszáltat
a legfeszteletreméltóbb egyénhez, ki kénytelen
azokat zsebre rakni és nem léphet fel vádlólag
ellen, azon egyszerű okból, mert oly iro-
dalmi eleművel áll szemközt, melynek szel-
lemi tulajdonosát respektálnia kell.

Változik-e a helyzet, ha ily dolgok nyílt
levelező-lapon közöltek az illetővel? Lemon-
dottnak tekinthető-e ez esetben az író joga arra
nézve, hogy kézirata egyéni tulajdonnak tekin-
tessék, s hogy az közlési forrásul senki másnak
ne szolgálhasson? Itt már egy új véleménynek
is vannak esélyei. A gyakorlat példának okáért
nálunk is némi tekintetben nyilvános jelleggel
ruhazza fel a levelező-lapokat s a közérkölsé-
ség ellenőrzése alá helyezi, olyformán, hogy egy
postahivatalnoknak nemcsak betekintésre ad a
levelező-lapokkal szemben jogot, de sőt fel-
hatalmazza az illetőt, kinek kezelése alá a
közérdek vagy magánbecsület körébe vágó le-
velező-lap kerül, hogy annak továbbítását egy-
szerűen lehetetlenné tegye. Kérdés azonban,
elismerekthető-e föltétlenül ez álláspont helyessége
abban az esetben is, ha az illető postahivatal-
noknak nem áll hatalmában az ily módon
közvetítésre el nem vállalt lapot egyuttal a
feladóhoz vissza is juttatni. Kétségtelen, hogy
ily körülmények közt a felelősség kétdoldalú.
Bármiként álljon is azonban a dolog, tény az,
hogy ily eljárás érvényét nemcsak preczedensek
állapítják meg, de csak a napokban is megpecse-
telt a pozsonyi postaigazgatóságnak az az in-
tézkedése, hogy egy Spanga számára Prágában
föladott levelező-lapot habozás nélkül a rendőr-
ség rendelkezésére bocsátott.

Most, hogy az írói és művészi tulajdonság
védő törvényjavaslat megvalósulásához közeleg
és az anketek különböző retortáin menve ke-
resztül, eredeti keretén már is lényegesen tul-
terjeszkedik, több oly új szempont mellett,
minőre eredetileg nem látszottak gondolni a

javaslat szerkesztői, talán a levéljog kodifikálása is keresztülvihető volna. S ez annál is inkább, mert a törvényjavaslat nem nemzetközi alaki szerződések, de általános magánjogi elveket vett kiindulópontul.

AZ EGÉSZSÉGES RUHA MINTAKÉPE.

Pár évvel ez előtt nagy feltűnést keltett dr. Jäger Gusztáv stuttgarti tanár az által, hogy tudományos jellegű fejtegetéssel igyekezett bizonyítani, hogy a «lélek-anyagot» sikerült fölfedeznie és pedig — a szagban. A gyorsan híressé (vagy ha úgy tetszik, hírhedt) vált tanár most szerinte korszakalkotó fölfedezésének következményeit is levonta s elméletének megfelelően olyan ruhát készített, melyet egészségi tekintetben mintaszerűnek mond s melyet maga és nagyszámú hívei már rendszeren hordanak, és mivel a ruha főanyaga gyapju, egész jámbor hittel «gyapjasok»-nak nevezik magukat más közönséges halandótól megkülönböztetésül. Minő öltözet ez az új ruha s minő összeköttetésben áll ez a fölfedezett «lélek-anyaggal», talán azoknak sem lesz fölösleges megtudni, kik esetleg dr. Jäger és hívei elméletére nem esküsznek föltétlenül.

A minta-egészségesruha komoly eredete a következő: Jäger kutatásai folyamában azt találta, hogy az ember szaglása különböző körülmények között megváltozik. Egészen más a betegnél, mint az egészségesnél; más az aggodónál vagy

a mennyire lehet, eltávolítani e kellemetlen anyagokat, hogy káros hatásukat létrehozójukra s másokra meggátolhassuk. Legalkalmasabb arra a friss levegő. Jól tudjuk, mily üdítő hatással bír a friss levegő, mily felvidámító a séta a szabadban, mily egészséges a hosszabb tartózkodás oly helyeken, hol szabad levegőben lehetünk. Míg más tudosok ez általakító hatást a levegő éleny- vagy ozon-tartalmának tulajdonítják, Jäger a főknak az undoranyagok eltávolítását tartja.

A betakart ember nem érzi oly mértékben a szabad levegő teljes hatását, mint a szélszerűen öltözött, mivel vagy nem érvényesül kellőképpen a bőrlégzés, vagy mivel, Jäger elmélete szerint, a kellemetlen anyagok nem képesek kellő mértékben eltűnni, hanem akadályoztatnak elszállásukban. A lelki illatok különösen a növényrostokban akadnak meg, tehát első sorban a vászonban és gyapjokban. Tény ugyan, hogy a vászon- vagy gyapot-fehérmű legkönnyebben és legtartósabban veszi be magába azokat az embereket szagát, kik hordozták, míg a tiszta gyapjából készült szövet csak igen kis mértékben veszi magába az anyagot, mint ezt egyszer Jäger tanár hallgatóinak ad nosos bebizonyította oly módon, hogy előadás közben rögtön szaglási analysisra egy gyapjuöltözetet dobott, melyet ő maga több héten át hordott.

Régóta ismeretes, hogy megüledésre hajlandó emberek, vagy azok, kik kénytelenek változó időjárásnak tenni ki magukat, a kellemetlen véletlenségek miatt kevésbé szenvednek,

telével gyapjából. Hasonló módon készítik a mintaöltözetet a nők számára is.

Nem elég továbbá csak nappal hordani ez öltözetet, szükséges, hogy a «gyapjas» éjjel is oly anyagokkal legyen körülvéve, melyek a «lelki anyagokat» nem tartják vissza. Szükséges ezért az ágyból minden vászon- vagy gyapotruhát eltávolítani s csak gyapjut, állati szőrzetet és tollakat — ez utóbbiakat a gyapju-párnákban — lehet megtűnünk. Legjobb nyílt ablak mellett aludni. Ki még többet is akar tudni, megtalálja Schlegel Emil «Die menschliche Bekleidung» című, Stuttgartban megjelent füzetében.

Hogy az abszolút gyapju-öltözet sok embernek, különösen betegeknek használ, az bizonyos; a bőr kiizzadása kétségkívül fontos dolog a test egészségére. De Jäger tanítványai a gyapju viseléséből valószínű kultusz csinálnak s maga a mester «Prof. Dr. G. Jäger's Monatsblatt, Organ für Gesundheitspflege und Lebenslehre» című folyóiratában oly naív lelkesedéssel beszél e találmányról, mely Schroth személygyógyítására, Priesnitz hidegvíz-kurájára, a Baumscheidtizmura s a népszerű homoeopatiára s más újgyógyítási eszközök keletkezésére emlékeztet, midőn az új találmányt univerzális gyógyszernek vették s minden mást megvetettek mellette. Maga a mester különben jó példát mutat, 50 éve dacára rendkívül erős, izmai mintha vasból volnának s munkaejeje óriási. Lehet, hogy ha a túlzásoktól az idők folyamában kissé megtisztult tana, a minta-öltözetből

MOSZKVA.

haragosnál, mint a bátor vagy nyugodt embernél s e szagot «indulatszaga»-nak nevezte el. A lelki illatok, minő a félelem, harag, öröm, stb. Jäger szerint az emberi és állati szervezetben mindenkor sajátos illatkiválaszt idéznek elő, melyek két csoportba oszthatók: kéjes illatok és kellemetlen illatok. Vannak továbbá az emberi szervezetben kívül eredő illatok is, melyeknek szaga az ember lelkében kéjt vagy undort kelt. Így pl. a virágillat kéjt idéz elő, a rothadó anyagok szaga ellenben undort vagy kellemetlenséget. A kéjillatból azonban undor is lehet az illető egyén hajlamai szerint. Az éhezőknek az ételillat kéjillat, mely még a nyálmirigyeket is nagyobb tevékenységre ösztönzi, jóllakás után azonban ugyanaz az ételillat ugyanannál az embernél undorillatot idéz elő. A betegek néha egy étel szagától vagy oly virágillattól, melyet egészséges korukban nagyon szeretnek, oly rosszul lesznek, mint ha erős hatású orvosságot vettek volna be. Ismeretes, hogy a dohányzás is a javuló egészség jele s gyakran halljuk e felkiáltást: «Most már ismét dohányzik, tehát javul.»

Jäger érdeme, hogy a szaglási érzékre sokkal nagyobb súlyt fektetett, mint előtte más fiziológusok s ha elméletén mosolygunk is, kétségtelen, hogy az ő tanai után az élet s a szaglási érzésvétel kölcsönhatását szakértőnek és dilettánsoknak sokkal gondosabban fogják vizsgálni.

Mivel tehát ez elmélet szerint is az ember nem mindenkor érzi magát jól s ennél fogva természetesen undor-illatokat is fejt ki, melyek ismét hasonló illatokat hoznak létre, szükséges,

ha testükön gyapjut hordanak, mint hogyha ruhájuk növényrostanyagból készült. A nedves növényrost (vászon, gyapot) áthatatlanul falként szerepel, mely a test ventilációját, a bőrpórusok kigőzölgesztését megnehezíti s mihelyt kihűlt, hideg érintése által helyi rheumatikus tüneteket, stb. idéz elő, mielőtt az egyes esetekben a gyapjából készült ingeket szélszerűnek és egészségeseknek tartják.

Jäger tanár még tovább megy s az emberi testről a növényrostból készült összes anyagokat el akarja távolítani, mivel szerinte az ily anyagok telve vannak undoranyagokkal s a ruhaviselő jólérzését zavarják. Jäger mintaöltözetét tehát a csizmatálpak kivételével tisztán gyapjából készült s tanítványai a lélek elmélete szerint csak gyapjából készült ruházatot tűrnek meg s magukat «gyapjasok»-nak nevezik.

A mintaöltözet két soros. A karok ruházatának vastagabb flanelből készült bélése van, hogy a karokba ne hatoljon leghuzam, mely rheumatát okozhatna. Mellényök egyáltalában nincsen, mivel a kabátot, mint a katonák, nyakig gombolva viselik. A nadrág oly szoros, mint a trikó s elég jól mutat. A gyapjából készült mintáing nem elől nyílik, hanem oldalt a bal vállnál s a mellén kettős és pedig nyíltás nélkül. Most az elmélet emberei szerint a nyílt mellény következtében a mell könnyen megfűl, míg a test többi része melegen marad, s ez esztelenség folytán származik a sok tudó- és mellbaj. A mintaszerű nyakkendő, manchet, nyakgálér és zsebkendő fehér kázmirból készül, a mintakalap állatszorból, a csizma a talp kivé-

marad valami, mit az utókor is szélszerűen felhasználhat az egészség céljaira.

EGYVELEG.

* Csillagászati estély. Nehány amerikai nő, kik együtt fejezték be csillagászati tanulmányaikat, erre vonatkozó jelmezből rendeztek. A báloterem a naprendszer ábrázolta s a leányok fantasztikus öltözetben egy-egy kis bolygót, Flórát, Vestát, Astreát, Cereszt, stb. igyekeztek szemléltetni, s mindannyian egy a napot jelképező lángoló színű ruhákba öltözött fiatal ember körül kerengtek, ki e bolygókkal versben és prózában társalgott.

* A nők szavazati joga. Izland után valószínűleg Olaszországban fog először életbe lépni. A tervezet szerint az új választási törvény alapján a nők már szavazhatnak, ha 21 évesnél idősebbek, írni s olvasni tudnak, teljes polgári joguk van s legalább 5 franknyi adót fizethetnek. Az udvarias törvény még azt is megengedi, hogy a nők a bizottsághoz írásban lepecsételt borítékban elküldhessék szavazataikat ugyan aláírásuk hatóságilag eléggé igazoltatik.

* Vándorló hegy van Lyon és Monthrisson közt a vasuti vonal mentén. A vasút építéskor mintegy 20 évvel ezelőtt levágták egy darabot. Azóta a hegyen nem vettek észre változást, de a jelen év március havától fogva a hegy folytonos mozgásban van. A vasuti igazgatóság csaknem naponként több ezer köbméter földet s követ kénytelen a vonaltól elhárítani, de hiába, mert másnap új tömeg van a régi helyett. Néha oly tömeg ömlik le, hogy a vonatok is elkésnek. A hegyvándorlás okainak megvizsgálására külön bíróságot küldtek ki, s esetleg kénytelenek lesznek a vonalat más irányba vezetni.

KÉPEK MOSZKVBÓL.

«Meglátni Nápolyt és meghalni», ezt mondja büszkén az orosz. «A ki nem látta Moszkvát, sohase látott szépet», mondja nem kevésbé rá-tartólag az orosz. S valóban Rómát és Konstantinápolyt kivéve alig nyújt egy-egy város oly imponáns kilátást, mint Moszkva, melyre most a császár-koronázás alkalmából a világ szeme fordul. Ha először látjuk az épületek s tengerét, zöld és vörös fedelével, arany kupoláival és keresztjeivel, tarka tornyaival, érthetővé válik előttünk az a lelkesedés, melylyel az orosz az ő régi fővárosára tekint. Sem nem kelet, sem nem nyugat, a mit itt találunk, keveréke a kettőnek, de mégis sajátosan eredeti, speciálisan orosz. Ellentét Szent-Pétervárnak, mely már európai jellegű és épen azért kedvesebb is az igazi orosz előtt, a ki gyöngéd szeretettel nevezi Moszkvát anyavárosának, — «matyuska Moszkva».

Ujabbban sok széles, nagy utca, boulevard, palatásor épült az ódon városban, de ezek kimerülnek az eredeti keretből, mely külön-külön apró házikkal van tele, körülveve gyümölcsös és zöldes kertekkel, sőt szántóföldekkel, egész tavakkal is, melyek oly külsőt és roppant terjedelmet kölcsönöznek a városnak, hogy egy szellemes francia teljes joggal mondhatta, hogy Moszkva nem is város, hanem falvaitól, kertjei-

Nehéz csapások látogatták meg Moszkvát 1147-ben gyanított megalapításától kezdve. 1237-ben leégették a tatárok Batu khán alatt. Midőn IV. Iván, a rettenetes, 1533-ban elfoglalta trónját, Moszkvát már őt ízben semmisítette volt meg a tűz, háromszor tatárdulás folytán. Ugyanez uralkodó alatt még kétszer égett le s az 1547-ki égést még iszonyúbbnak mondják, mint az 1812-ki, mikor I. Napoleon elől perzselték föl a nagy várost maguk a muszkák. Hetekig pusztított a dúló elem a többnyire faházak között s 1700 ember veszett oda az égő áradatban. S alig hogy újra magához kezdett térni a város e rémitő csapástól, megjelent hordáival Derlet Girei, a krimi tatár khán, s elpusztította a még megmaradt részt is, tömérdek lakost hányván kardjára vagy a lángok közé, úgy hogy a lakosság száma 200 ezerről 30 ezerre olvadt alá.

A várost ért csapásokban az erős kőfalakkal körül vett Kreml nem osztozott. Csak akkor fenyegette komolyabb veszély, mikor I. Napoleon levegőbe akará röpitetni, a mi azonban nem sikerült s csak a vár egy jelentéktelen része romlott össze.

Moszkvához közeledve először is a Kreml egy óriási tornya tűnik szemünkbe, az «Ivan Veliky». Napoleon a torony tetején levő aranyozott keresztet diadaljelül akarta hazavinni

mind fölülmulja a 200 ezer kilogramm súlyú ezüri harang, a «czar kolokol», melynek kerülete 60, magassága 19 láb. E harang 1737-ben lezuhant s akkor egy nagy darab kicsorbult belőle. Most gránitalapzaton áll.

E haragtól a Csudov-kolostorig nyúlik el a Szent Iván-tér, mely egész 1685-ig vesztőhelyül szolgált, s balra tőle Moszkva, sőt Oroszország leghíresebb székesegyháza, az «Uspenszky zabor» (Mennybemenetel temploma). Több mint háromszáz év óta itt kenik föl és itt koronázzák a csárokat. Az egyház III. Iván alatt épült Ridolfo Fioraventi bolognai építész által, ki szülővárosában egy harangtoronynak 35 lépésnyire áttolásával tette magát világhírűvé. Az egyház renaissance, román, byzanti, perza és tatár izlés keveréke s belseje képzeltetlennagygossággal van berendezve, arany-csúsfaragványokkal, drágakő-építményekkel. Itt van a birodalom palladiuma is, a vladimiri Istenanyának állított Lukács evangélista által festett képe, mely 1395-ben a csatateren az oroszok győzelmét biztosítja a mongol hadak ellen. Csak ennek az egyetlen képnek a foglalata 650 ezer márkára becsülük. S ilyen drágaság tömérdek van itten. A sekrestyében van többi közt egy evangélium, mely Nagy Péter anyjává volt s melyet kétszáz ezer rubelre becsülnék. A francziák közelédének hírére 1812-ben az egyház

AZ OROSZ KORONÁZÁSI JEKVÉNYEK ELSZÁLLÍTÁSA A SZENT-PÉTERVÁRI TÉLI PALOTÁBÓL MOSZKVBÓL.

től körülvelt ötszáz vár és kastély egyesülése.

A város által elfoglalt terület 75 000 kilométer. Moszkva folyó, tömérdek hajóval, bárkával két egyenlőten részre választja a várost, melyet számos híd kapcsol össze. A kanyargós Moszkvával egy csatorna halad egyenközű irányban, áradások ellen véde, a várost, melynek területén 151 tavat, 14 boulevardot, 81 piacot, 218 fő- és 716 mellékutcát olvasztani meg mintegy 13 ezer fő- és 19 ezer házakkal, 7 székesegyházzal, 400 templommal és nyilvános kápolnával és 21 kolostorral.

A városnak történelmileg legnevezetesebb része a híres Kreml, mely mint a Kapitolum Rómában, egy emelkedik Moszkva fölött. Valaha ez volt a csárok székhelye s akkor volt a Kreml fénykora. De még ma is nevezetes emléke ez a letűnt diadalnak. Nem kevesebb, mint három székesegyház, 12 templom és két kolostor van benne, a nagy ezüri palotán, az óriás terjedelmű szinodális épületen, a tanácsházon, az aranykaszárnyán és egyéb állami épületeken kívül. Hatalmas kőfal veszi körül őt kapuval s jó karban tartott 18 tornyával. Híven meg van őrizve őseredeti jellege, úgy hogy a Kreml némi joggal mondathatik Oroszország kővé vált történetének.

A Kreml neve tatár eredetű. 1328-ban nyerte e nevet, midőn II. Alexejt a mongol khán trónjáról elűzték, Danilovics Ivánt nevezte ki orosz nagyfejedelemmé s Moszkvát jelölte számára székhelyül.

Moszkvából, de mérnökei csak állvány segítségével hitték azt levehetőnek, annak fölépítésére pedig nem volt elég idő. Ekkor egy orosz paraszt ajánkozott, hogy ő leveszi. Kötelen mászott föl a magas kupolára, elérte a keresztet s le is bocsátotta ugyanazon a kötélén. Napoleon aztán elvéhez híven «J'aime la trahison et je déteste le traître» («Szeretem az árulást, megvetem az árulót»), föbe lövette a parasztot.

Az óriási torony 1600-ban épült, hogy az éhínségben szenvedő lakosság foglalkozáshoz jusson. A város legmagasabb pontján áll s 82 méternyre nyúló szinaranyval befuttatott kupolájával s 16 méter magas keresztjével uralkodni látszik a roppant város minden többi épülete fölött. A toronyból nyíló kilátás Moszkva egész környékére elragadó szép.

Az Ivan Veliky áhítatos tisztelt tárgya az orosz előtt. Ormáról a rengeteg kereszt letűnését a birodalom pusztulásával hozza összeköttetésbe a nép hite. Husvét éjjelén, a kezekben égő gyertyákkal álló hívek ezrei mind a toronyra irányozzák tekintetüket, várva a nagy harang megkondulását, melynek hangjára Moszkva valamennyi harangja hirdetni kezdi a föltámadást. — A nagy harang csak kétszer kondul meg egy évben: husvét és karácsony éjjelén. Ez a harang nem kevesebbet nyom, mint 66 ezer kilogrammot. Nem magában a toronyban, hanem egy melléképületben van fölakasztva. Kivüle van még ott egy 33 ezer, egy 17 ezer és egy ezer kilogrammos harang is. Ezeket azonban

értékesebb kincseit eltakarították, de a francziák zsákmányát csak ez egyetlen templomból 5300 kilogramm ezüstre és 300 kilogramm aranyra teszik.

Nagyszerű és gazdag épület a Kremlben Mária fogantatásáról — *Blagoveszcenszky zabor* — nevezett székesegyház is, a csárok udvari temploma, a hol a nagyfejedelemek kereszteltetnek, konfirmáltak és a házassági áldást fogadták. E templomot folyosó köti össze a ezüri palotával, melyben a keleti fényűzéssel díszített kihallgatási terem, a Kremlnek egykor egyik legnagyobb nevezetessége van, középen álló oszlopával, a trónussal s dűsan ékesített és freskókkal befestett falával. A ezüri palota — Granovitaja-palota — 1491-ben épült. Ennek szent képekkel teleaggatott egyik csarnokából a «vörös lépcsőre» jutni, honnan a koronázásra induló ezüri népet üdvözlö.

Az u. n. *Belveder-palota*, mely 1636-ban épült, kívülről meglehetősen izléstelen épület, belül azonban valóságos kincstára a régiség-búvárnak. Termeibe színes ablakokon keresztül szűrődik a napugár. Minden úgy van, mint az Alexejevics Fedor ezüri 1682-ben történt halálával maradt. A ezüri trónszék előtt most is az a szőnyeg van kiterítve, melyet leányai himezték. A hálóteremben kínai szövetű nehéz selyem-függönyök mögött látni a faragványos ágyat, melyben a ezüri elhunyt. Az étterem falán ma is a 250 év előtt ide akasztott képek függnek s a régi hollandi kályhák, masszív butorok látha-

tők mindenütt. Szűk csigalépcsőn keresztül jutni a manzárdra, a hol a csári gyermekek századokon át valóságos foglyok gyanánt őriztettek, míg orvosi-figyelmeztetésre végre nagyobb szabadsághoz juthattak.

A Kreml-palota régi része tele van régészeti ritkaságokkal. Az újabb rész e tekintetben nem versenyezhet vele; de pompájával messze fölülmulja. E rész a Moszkva folyóra tekint s 1849-ben épült terrasz alakulag egymás mögé állított két emelettel, bekoronázva aranyos kupolával. 700 terem és szoba van a palotában, 32 lépcsővel. Napok kellenek mindezt bejárni.

A legnevezetesebb az öt orosz rendek terme: a 61 méter hosszú és 21 méter széles Szent György-terem, a falakon márvány táblákra vésvé amaz ezrek alapítási éve, melyek a csatáereken különösen kitűnnek s mind ama tiszték neve, melyek a rend alapítása óta e rend vaskeresztjét kapták; az Alexanderről nevezett boltozatos terem, mely az egész palotában a legszebb, falai óriási kristálytükörből vannak, melyekben nappal az ablak alatt elterülő Moszkva képét megláthatni, míg este 4500 gyertya árasztja fényzőnét egyetlen csillárból a vörös selyemszönyegek, képek, aranyozott czimerekre s a huszegynéhány színű fából készült parketre; az András-terem a szinarennyel készült csári trónnal, mely mellett mindig egy altiszt strázsál; a Katalin-terem, a csárné, mint a Katalin-rend nagymestere trónusával és végül a Vladimir-terem 1600 kilogramm súlyú korona-csillárral.

Hasonló fény és pompa található a többi termekben is. A trónörökös nejének fogadó-terme a legdrágább szobák egyike az egész világban. Ezüst-teremnek nevezik, és méltán, mert a hóv csak tekintünk, mindenünnen ezüst ragyog élénk. Hét tiszta ezüst asztal van az aranyozott butorok között, tömör ezüst csillárok függnek a falakról s óriási tükrök ezüst keretekben verik vissza százszorosan a meggyújtott gyertyák lángját.

A kincstár is a legzadagabbak egyike a föld kerekén. A kilencz teremben elhelyezett drágaságok sorát a koronák, jogarok, birodalmi almák nyitják meg. A legértékesebb korona az, melyet Komnén Elek bizánci császár 1116-ban küldött Vladimir monomachosz csárnak s melyhez a 257 drágakövel kirakott alma is tartozik. A legértékesebb azonban Ediger, Kazán utolsó csárjának koronája, ki 1550-ben kikeresztelkedvén, Oroszországra jávára lemondott trónjáról. Már Nagy Péter alatt, mikor az egész kincstár megbecsültetett, 685 ezer rubelre tették értékét, mely összeg a mai viszonyokhoz képest legalább is négyszeres. Legközelebb áll hozzá értékben a császári korona, aztán Feodorovics Mihály és Alexejevics Iván koronája, ez utóbbi 900 darab gyémánttal, Nagy Péter két koronája, melyeknek egyikébe 825 gyémánt van beillesztve. A máltai rend koronája is itt van. A számos csári és egyházi-jedelmi jogar között itt található rettenetes Iván elefántosont skeptruma, melylyel a csár egy dühös folindulásában Sibánov bojár agyonveré.

A koronázási jelvények, valamint a trónusok is, tele vannak hintve gyönggyel, gyémánttal, rubinttal és más drágakövekkel. Ott áll a 2300 drágakövel beborított trónus is, melyet Abbas perzsa sah ajándékozott 1604-ben Godunov Boris csárnak Iván; és Péter csárók kettős trónusa, s az u. n. ezüst trónus, támláján nyílással, melyen keresztül az ifjú csároknak azokat a feleleteket sugták, a miket az általuk fogadott követeknek adniuk kellett.

E régebbi gyűjteményhez csatlakozik a második terem valamennyi csár és csárné trónusával I. Sándortól a nejtől kezdve maig, a falakon az uralkodók óriási arczképei, kik e trónusokon ültek.

A tömördek drágaság között különös említést érdemel az arany és ezüst edényemű, melyhez hasonló Európá egy uralkodóháza sem tud fölmutatni. A következő három terem a fegyvergyűjtemény foglalja el. Valamennyi európai és ázsiai nép fegyverei, a nyíltól és puzdrától kezdve az elfoglalt ágyukig megtalálhatók itten. Itt áll a khivai khán zsákmányul ejtett trónja is s egy 200 ezer rubelre becsült nyereg, I. Abdul Hamid szultán ajándoka.

A nyolcadik terem az udvari hintókat foglalja magában. A képünkön látható kocsit Erzsébet angol királyné ajándékozta 1703-ban

Godunov Borisnak, s még e század elején ez volt a koronázó koci.

Mindenféle ritkaságok és kuriózumok rekesztik be a gyűjteményt. Különös gondban részesülnek az uralkodók díszöltöneyei, a hermelines biborpalástoktól kezdve egész a matröz-zubbonyig és otromba csizmáig, melyeket egykor Nagy Péter csár viselt.

A kincstári épületet Miklós csár építette; az előtt mind e drágaság abban az épületben volt, mely ma katonai lakatnyául szolgál s mely előtt a «csár puskája», a 40,000 kilogramm súlyú óriás ágyú áll, öt és fél méter hosszágban nyújtózza a 2000 kilogrammnyi golyóval töltve. Múlt társa a nagy harangnak.

A kaszárnnyával szemben áll a «csodák klostora», Oroszország legnevezetesebb búcsujáró helye, mely történelmileg is érdekes emlék. Fölötte látni a szentáisi épületet, mellette pedig az arzenált, 100,000 emberre szóló készlettel s előtte 875 ágyúval, melyeket az oroszok 1812-ben foglaltak el a francziáktól.

A csári télikertből s a palota udvarából nagyszerű panoráma nyílik. A házak sora csaknem végtelennek tetszik mindenfelé. Az épület-tengeren ezüstgolyóként kanyarog végig a Moszkva vize, melynek hidjain hangyabolyként hemzseg a népség. Túl rajta fekszik a tatar-negyednek nevezett felsziget, egykor a harcziás sztrelecsek tanyája, ma békés gyárváros. A lát-határ egész a «vereb-hegyekig» — vorobje-gory — nyílik, Worobjevo várossal, a vidék legmagasabb pontjával, fölötte egy befeljezetlen óriási épülettel. Miklós csár ide egy nagyszerű székesegyházat akart építeni az 1812-ki év emlékére, de a laza talaj nem bírván a nehéz épület terhét, miután 4 1/2 millió rubelt beleverték, abbahagyták s helyette Moszkvában építették föl a Megváltó-templomot, melynek hatalmas, fehér márvány falai, aranyos kupolái kiemelkednek a többi épület tarka környezetéből.

A Kremlbe vezető út kapu torony között legnevezetesebb a *Megváltó-torony*, — *Szpaszkij-torony*. — Népszerűsége legalább is akkora, mint az Ivan Velikié, ha nem nagyobb. Nevét egy képtől nyerte, melyet III. Vaszil csár tette-tett oda. E kép a Megváltót mutatja az előtte térdelő szent Szergius és Varlám alakjaival. A Megváltó balkezében nyitott evangéliumot tart, melyből e szavak olvashatók: «És szólott az Ur a hozzá érkező zsidókhoz: én vagyok az ajtó. Jobbja áldogal nyulik alá, mintha jelezne, hogy a ki e kapun átmegy, részes lesz a mennyei malasztban. A kép előtt örökké égő lámpa ég. E kép csodátevő erejének tulajdonítják a nép, hogy 1526-ban megverték a Mohamed Girei krimi khán tatárjait. Egy csári ukáz meghagyta, hogy a ki e kapu alatt elhalad, levevén kalapját, hajtja meg magát e kép előtt, különben száz tétérhájtással kellett mulasztását vezekelnie. Ma már elavult e rendelet, de azért az orosz ma is megtartja s ugyan zokon veszi még az idegentől is, ha példáját nem követi.

A Megváltó-torony szép neve dacára rettenetes dolgokról tudna mesélni. Órajta keresztül vonszolta a nép a kivégzett ál-Demeter megcsontított hulláját 1605-ben, alatta vitték vesztőhelyre 1794-ben Timofejev Szuszlovot, ki magát Krisztusnak adta ki. S hány ezer meg ezer kivégzésnek volt tanuja, a mellette elterülő «vörös téren», melyet a vérnek egész tengere áztattott. II. Péter csár idejéig ugyanis e tér volt a vesztőhely századokon át, kivégzések alkalmával. Az 1570-ki év volt valamennyi között a legiszonyabb. 60 ezer novgorodi polgár kivégzése után, mely öt hétig tartott, Moszkvára került a sor. A novgorodiakkal titkos egyetértéssel vádoltatva, tekintélyes emberek vették börtönre s addig kínzották, míg hamis tanúságot nem tettek magok és mások ellen. Julius 25-én, írja az egykoru Koramszin, kezdődtek a kivégzések. 18 akasztófa «müködött» a vörös piacon és egy máglya, fölötte óriás vizes kádai. A csár fegyveres erővel hajtatta oda az eliszonyodott népet, hogy legyen tanuja a szörnyű látványnak, mely 300 bojár kinos halálával vette kezdetét. Az elítélteket fölverték hol forró, hol jég hideg vízzel öntötték le, testöket zenként szedték szét, elevenen nyuzták meg, szíjait hasították hátukból. Később Nagy Péter korában az összeesküdt sztrelecsek százai részesültek hasonló elbánásban ugyane helyen.

Az itt kivégzettek emlékére tizenöt kápolnát építettek e térre rokonai. Ezeknek most már nyoma sincs, s egy erkélyen kívül, honnan a csár parancsait kihirdették, misem emlékezett az akkori időre. De a helyett ott áll a tér közepén egy nagy bronzemlék, Minin mészáros-mester és Pozhorszki herceg emléke, kik a népet a már Moszkvát is meghódított lengyelek ellen fölkelésre bírták s a lengyel uralmat Oroszország földről elűzték.

Másik nevezetes emléke a vörös piacnak a *Vaszihi Blazhenny* székesegyház. A legesodálatosabb épületek egyike, melyeket építőmester képzelete valaha kigondolhatott. Lehetetlen ez épületet vagy csak egyes részeit is valamely meghatározott építési módszerbe sorozni. Emlekeztek a góth, a bizánci, de a keleti mintákra is, s mégis sajátzerűen eredeti. Öt tornya közül egyik se hasonlít a másikhoz, se nagyságra, se színre. Az egyiknek pyramis alakja van, a másik csiga alakú, tengerőzdi, a harmadik hagyomány, a negyedik pikkelyekkel látszik borítottnak, az ötödik tornádó. Aztán az egyik zöld, a másik vörös, a harmadik arany csillagokkal van behintve, stb. Alacsony falai rengeteg kupolák emelnek, mintha óriás emberek fejei volnának törpék testén. Tarka zagyalék, s mégis egységes egész benyomását teszi. Mondják, hogy rettenetes Iván a mű befeljeztével kiszúrta az építész szemét, nehogy még építsen másutt is hasonló valamit.

Most, mint a koronázásra való előkészületek ideje alatt, a két orosz fővárosban, Moszkvában és Szent-Pétervárott lázas élénkség uralkodik. Legelső aktusa a koronázási ünnepélyeseknek a korona-jelvények átszállítása volt a szent-pétervári téli palotából Moszkvába, a mint azt egyik képnünk mutatja. Ez észekerek a következők: a szent András-rend nagy és kis láncza, az alma, a kormány-pálca, a királyi kis koronája s a csár nagy koronája. Mindannyit arany szekrényekbe helyeztek s államkocsikon nagy szertartások közt vitték a vasútra. Minden jelvényt külön hat lovas kocsi vitte, s a menetet egész katoná-kíséret vette körül hangosan trombitálva és dobolva. Ünnepies lassúsággal mentek a főbb utcákon át.

Ez alkalommal roppant néptömeg lepte el a Nevsky-prospektet, s a kíséretet képező udvari hivatalnokok gondoskodtak arról, hogy a nép kíváncsiságát a jelvények közzömélre bocsátásával is kielégítsék. A drágaságokat a Moszkvába érkezéskor a főkörmányzó fogadta a székváros hatóságának élén s ünnepélyes menetben kísért a kreml fegyvertárig, hová a közönség valódi áhítattal rajzolt, a kincsek csodálására. A korona, a jogar és a birodalmi alma, az András-rend gyémánt-jelvényeivel, melyek közül a nagyobbak Nagy Pétertől erednek, vörös bársonnyal fedett asztalon fekszenek, mely mögött állványokon vannak elhelyezve szent Vladimir koronái, a kazáni, astrakháni, szibériai, lengyelországi, tauriai, továbbá Iván és Alexejevics Péter csárók koronái s végre Pál csár máltai koronája. Egyéb jelvények még: a birodalmi pajzs, melyről először Erzsébetnek, Nagy Péter lányának koronázása alkalmával tettetett említés, egy gyönggyel, türkiszszel, s más nemes kövekkel kirakott persa pajzs, a birodalmi pecsét és birodalmi zászló.

AZ AKADÉMIA NAGYHETE.

A magyar tud. akadémia nagygyűlései e héten folytak le. Kezdődtek e hó 15-én az osztályok előleges tanácskozásai, s végződnek a vasárnapi ünnepélyes közgyűléssel. Az idén telt ki az elnökök, bizottságok három éve is; e helyekre valószínűleg kivétel nélkül az eddigiek választják meg újra.

Május 15-én a három osztály külön tanácskozásban állapította meg a pályázati ügyeket, kijelölte az új tagokat és megválasztotta a maga elnökét.

Az első osztályban (szépirodalom és nyelvtudomány) elnökül Hunfalvy Pál választották. Itt csak ideiglenesen volt betöltve az elnökség. Pulszky Ferencz hagyta üresen, az első osztályból a másodikba tétetvén át magát. Időközben Szász Károlyt választották meg ideiglenesen, miután kétség merült föl, hogy Hunfalvy, mint könyvtárnok, megválasztható-e elnöknek. E kérdés tisztázta hozatván, Szász Károly ajánlotta az érdemes tudóst az elnökségre. Tiszteleti tagokul ajánlta az osztály Jókai Mór és gr. Kun Géza, rendes tagokul Szarvas Gábor és Léay Józsefet, levelező tagul Szász Bélát.

A pályázatok sorát az osztály következőleg döntötte el: A Farkas-Raskó-díjt (hazafias költeményre) és a Marczibányi-jutalmat (magyar szörend elméletére) nem adja ki s a jutalmak az akadémia tőkéje javára esnek. A Sámuel-díjat, tizenöt aranyat, *Munkácsy Bernát* kapja a «kölesínszók» című értekezésért. Dícséretet nyertek: Kunos Ignác és Szilassy Mór. *Új pályakérdés*ul kitűzték: «Kazinczy Ferencz élete és munkái», jutalma a Lukács Mórca alapítványból ezer forint. Nyílt pályázat, melyre a tervrajzok 1884. márczius végeig küldendők be. «A magyar hírlapirodalom története», jutalma az Athenaeum-társaság által adományozott száz arany; ez is nyílt pályázat s a tervezetnek a folyó év végeig küldendők be. Végre a Sámuel-díjat ismét rövidebb nyelvtudományi értekezésre tűzik ki.

A második osztály (történelem, jog és államtudomány) ismét Istváni Arnold püspököt választotta elnökül. A pályázatokra néve következőleg határoztak: a Czartoriszky-jutalmat (a magyar és lengyel nemzet kölcsönös befolyása), az Oltványi-jutalmat (Pálos-rend története) s a Pecely-jutalmat (Bosznia története) nem adják ki. A Fáy-jutalomra (Adó-rendszert) egy munka érkezett be, ez ugyan nem felel meg teljesen a kitűzött igényeknek, tekintve azonban a nagy szorgalmat és fáradságot, melyet a szerző munkájára fordított, az osztály a Fáy-alapítványból 1200 frt tiszteletdíjjal ajánlta részesíteni a szerzőt. Az első magyar biztosító társaság 500 frtos jutalma (megjelent közgazdasági művek díjazására) megosztott *Érközy* «Telepítések története» és *Heltay* Ferencz «Az ipartörvény revíziója» című dolgozatai közt. A Vitéz-éle pályadíjra nem érkezett pályamű. *Új pályakérdés*ul ki fog tűzteni: A nemzetgazdaság fejlődése 10 év alatt a Léay-díjra; az Oltványi s Fraknói-fele jutalmak is újra kitűzettek.

A rendes tagságra ajánlott Deák Farkas nem kapta meg a szavazatok két harmadát, valamint a levelező tagokul ajánlott Hegedűs Sándor, Felméry Lajos, Földes Béla és Hampel József sem. Az osztály tagokul ajánlta: Láng Lajost, báró Nyáry Jenőt, Kövér Lászlót, Pulszky Károlyt, Thallóczy Lajost és Csontos Jánost, valamennyit levelező tagul.

A harmadik osztály szintén újra megválasztotta érdemes elnökét, Stoczek Józsefet. Ezt az osztályt illette most az akadémiai nagyjutalomnak (200 arany) és a Marczibányi mellékjutalomnak kiadása időközben megjelent jeles műveknek. Az osztály Hunyady Jenőnek a külföldi szakkörökben is nagy figyelmet ébresztett értekezését ajánlta a 200 aranyos jutalomra: «A kúpszeleten fekvő hat pont feltéti egyenletének különböző alakjai», a Marczibányi-jutalomra pedig *Fröhlich* Izor «Az elhajlított fény intenzitásának vizsgálata» című értekezését. — Rendes tagokul az osztály br. Eötvös Loránt, Fodor József és Hunyady Jenő lev. tagokat, levelező tagokul pedig dr. Entz Gézát és Klein Gyulát ajánlja.

A hadi tudományok bizottságát is megalakították különböző osztályokból: Hollán Ernő, Kápolnai Pauer István, Konkoly Thege Miklós, Schwarz Gyula, Thaly Kálmán, P. Thewrewk Emil, Hunfalvy János, Keleti Károly, Pauler Gyula, Szilágyi Sándor, Salamon Ferencz és Fodor József.

Május 16-án az osztályok együtt üléseztek, s a nagygyűlések voltaképpen ekkor kezdődtek. A nagygyűlés az osztályoknak jutalmakra és a pályázatokra vonatkozó megállapodásait helyben hagyta, ugyancsak az elnökválasztásokat. Az ó-kori klasszikusok fordítására s kiadására egy filológiai bizottság alakulását ajánlotta az első osztály. Ezt is elfogadták, valamint azt az indítványt, hogy Arany János arczképét az akadémia lefesteti és a képes teremben helyezik el. Végül megállapították a vasárnapi ünnepélyes közlés programját: Elnöki megnyitó; titkári jelentés; emlékbeszéd gróf Károlyi István fölött, Ipolyi Arnoldtól; «Magyarország kelet és nyugat határán» értekezés Kállay Bénitól.

Május 17-én volt a tagok választása. Az elnököt és alelnököt is ekkor kellett volna megválasztani, de az igazgatósági tagokból nem jelent meg a kellő szám s ezért az elnökválasztást szombat délutánra halasztották.

Az igazgatótanácsba öt tagot kellett választani. Gr. Széchenyi Béla, Hunfalvy Pál, Gyulai Pál, Zichy Antal és Szily Kálmán választották meg. — A filológiai bizottságba az első osztály részéről történt választásokat helyben hagyták.

A tagságra ajánlottak mind megválasztották, kivéve Szarvas Gábor, a «Nyelvőr» szerkesztőjét, kinek a kétharmad többségből egy szavazata hiányzott, hogy rendes tag legyen. A szavazatokban 36—42 tag vett részt, s rendszeren 10 nemmel szavazott. A választások eredménye a szavazatok szerint következő:

Az első osztályban tiszteleti tag Jókai Mór 33 szavazattal 5 ellen; és gr. Kun Géza 29 szavazattal 10 ellen; rendes tag Léay József 34 szavazattal 5 ellen; és levelező tag Szász Béla 26 szavazattal 10 ellen. A második osztály-

ban levelező tagok: Pulszky Károly 29 szavazattal 13 ellen; Kövér László 32 szavazattal 10 ellen; Csontos János 32 szavazattal 10 ellen; Láng Lajos 29 szavazattal 11 ellen; b. Nyáry Jenő 31 szavazattal 11 ellen, Thallóczy Lajos 31 szavazattal 10 ellen. A harmadik osztályban rendes tagok: b. Eötvös Loránd 35 szavazattal 4 ellen; dr. Fodor József 35 szavazattal 4 ellen és dr. Hunyady Jenő 34 szavazattal 4 ellen. Levelező tagok: dr. Entz Géza 33 szavazattal 6 ellen; és Klein Gyula 27 szavazattal 11 ellen.

A Fáy-jutalomból 1200 frtnyi tiszteletdíjra érdemesített munkát Wachtel Aurel pénzügyminiszteri titkár irta.

IRODALOM ÉS MŰVESZET.

Vajda János elbeszélő költeménye «Ábel és Aranka», melynek végét mai számunk közli, rövid idő alatt díszes kiadásban is meg fog jelenni, s a költségeteközön közönség könyvtárakban is megszerezheti magának.

«A váradai püspökség története alapításától a jelenkorig», ez címe egy nagy egyháztörténelmi monografiának, melyet Lipovniczky István nagyváradi püspök megbízásából Bunyitay Vincze, a püspökség könyvtárnoka irt, s melyből fényes kiállításban most jelent meg az első kötet, majd ötödik száz lapra terjedő tartalommal. Hazánk történelmében az egyház mindig nagy szerepet játszott; a dúsan javadalmasított főpapság kiváló helyet foglalt el az ország ügyeinek intézésében. Az egyház története tehát összeforrt a nemzetével. Mégis hiányzik még mindig a történelem és részleges megírása, s a püspökségek, káptalanok levéltárai, vagy a rájuk vonatkozó adatok feldolgozatlanok. Jelenleg két ily nagy monografia megjelenése van folyamatban: az esztergomi egyházmegyéé, melyet Knauz Nándor irt, és a nagyváradi, melynek első kötete előtt a püspök kéziratának hasonmásában e sorok olvashatók: «E munkát elődei emlékének kegyelettel szenteli és egyházmegyéjé papjainak atyai szeretettel felajánlja, Lipovniczky István nagyváradi püspök».

A főpap tehát, ki székesegyházát művészi fényre vett körül, s káptalanában oly kiváló tudósok, mint Römer Flóris és Fraknói Vilmos nyertek kanonoki széket, a nagy multu egyházmegye történetének megírását sem késleltette. Évek előtt bízta meg a feladattal Bunyitay Vinczét, s biztosította neki a munka és kutatások nyugalmát. Bunyitay, mint a történetírásban illetékes részről történt nyilatkozatok már kifejezték, sikerrel oldotta meg a feladatot; nemcsak összegyűjtött sok ismeretlen adatot, hanem az adathalmazt kritikailag rendezve, élvezetes alakban dolgozta föl. Külön-külön adja minden püspök rövidke és hosszabb életrajzát (közülük van az első kötetben a magyar tudományosságban oly híres Vitéz János, és a politikában még híresebb Fráter György), s ezek mellé csoportosítja a megillető korszak eseményeit, úgy hogy mind az egész munka, mind a nemzet általános története megtartja az összekötő fonalat. A következtetések, az ítéletek talán másképp szólnának olykor, ha nem pap mondaná, de a munka értékét ez sem csökkenti. Közben nagyobb fontosságú eseményekről, a nagyváradi híres istenitéletről, a regesztákról (történetírásunk e becses kútjéről) egész tanulmányokat találunk. Különösen érdekes a mű bevezető része, melyben Bunyitay a püspökség alapítási korának százados vitáit egy oldja meg, hogy az eddig ismert adatokból ma mellette szól a valószínűség. A vita a körül forog, hogy szent István, vagy szent László alapította-e a nagyváradi püspökséget. Pray György vetette föl a kérdést, s őt követve a többi történetíró is, az első király alapításának vallották a püspökséget. A hagyomány azonban szent László nevéhez kötötte. Írott emlékekben csak a Bathányi erdélyi püspök által nyomtatásban kiadott «Statuta Capituli Váriensis» állítja, hogy a püspökség szent László alapítása. De a statútákat néhány zavaros hely kétséges értékűvé tette a történetírókra, úgy hogy voltaképpen nem tudták minnek tekinteni. Bunyitay a statútákat rehabilitálja és kútfő megbízható fontosságukat kimutatja. Gyulafehérvárt megvan a nyomtatás eredeti kézírata, melyet a tudós püspök Lőcséről szerzett. A téves helyek és nevek csak sajtóhibák. A statúták voltaképpen azon jegyzeteket foglalják magukban, melyeket a váradai káptalan a főbb eseményekről vezetett, s melyeket Hen-

ekel János kanonok és Mária királyné udvari papja másolatban magával vitt, s aztán többi könyvével együtt Lőcsénél hagyta. Egy történeti kútforrás ily tisztázása is elég érdeme a műnek, de van egyéb is: a sok kutatásban és előadásban. Régi pecsétek rajzát, okiratok, névalkírások hasonmásait is közli. Ez az első kötet Forgách Ferencz püspökségével végződik, az 1567-ik évvel, addig a korig, mikor a török hatalom következőben a váradai püspökség ideiglenesen megszűnt. Mig az első kötet a püspökök alakjai körül gyűjti össze az eseményeket, a második kötet fogja feltüntetni a káptalan mint testület iskolájával, hiteles helyi működésével, s a társas káptalanokkal, továbbá a püspök és káptalan birtokviszonyait s a püspökség területén létezett szerzetesrendek történetét. A harmadik kötetnek van fentartva ismertetni az egyházmegye területközponját, Váradot, szent László király székesegyházával (melynek maradványait a mult évben fedezték föl) s a többi egyházakkal és intézetekkel; ezután a főesperesi kerületeket lelkeszségeikkel s ezek kegyuri családjaival, kellő figyelemre méltatva egyszersmind ama kor vallásérköcsi és kulturai életét. A munkához a műemlékek rajzai, a romok képe és térkép is lesz mellékelve. A teljes mű szép emléket őriz meg a jelenlegi püspök kegyeletes gondolkodásának.

«Russland» cím alatt az orosz csár koronázási ünnepélye alkalmából ép igen időszerű vállalt jelenik meg *Gressner* és *Schramm* kiadásában Lipcsében, melyet több német és szláv tudós és író közreműködése mellett *Roskoschny H.* szerkeszt. A mű, melynek egyes füzetei 60 krért kaphatók, s melynek képeiből néhányat mai számunk közöl, vonzó előadásban dolgoz fel minden átalánosabb érdekű néprajzi, történeti és kulturai mozzanatot a nagy orosz birodalom multjából és jelenéből. Oroszország, ha nem is «terra incognita» már a külföld előtt, de még meglehetősen kevéssé ismert. A turisták raja, bár Oroszország vasuti hálózata már több, mint 22,000 verstet köt össze, még mindig nem fordul figyelemmel e nagy birodalom eredeti sajátosságai felé. 50,000-nél több lakóval bíró városok is még nevelik után is alig ismeretesek a művelt nyugat előtt. Az új mű nemcsak a délországi vegetáció természeti csodáit, nemcsak az ország egész külse fizionómiáját szándékozik részletekig megismertetni, de kellő tekintettel lesz az orosz építészet emlékeire is, melyek százados emlékeket őriznek hideg köveiken Oroszország multjáról. Elvezeti az olvasót a falukba, városokba, hegyekre és pusztákra, elébe tárja a tarka népvégülék szokásait, erkölceit, fejtegeti az állami, társadalmi és egyházi intézményeket, s ezek alapján Oroszország kulturai jövőjét s mindenzigorn tárgylagossággal. Feladatában, mely egyelőre európai Oroszország két kötetre tervezett leírására fog szorítkozni, Oroszország elsőrangú művészei támogatását nyerte meg, kiknek onjai mintegy 400 képpel és ábrával s számos műmelléklettel fogják élni a szöveget. A bevezetést a nagyérdemű munkához maga Bodenstedt, e kitinő orientalista, irta.

Akadémiai kiadványok. Az akadémia könyvkiadó hivatalának megjelent dr. Károlyi Árpád szorgalmas történetbúvárunknak kiváló érdéki műve: «*Illésházy István hitelmegpörése*». Illésházy István pöréről eddig csak a végeredényt ismerték, hogy fej- és jószágvesztésére ítélt, Lengyelországba menekült. Károlyi e pör történetében eddig teljesen ismeretlen levéltári anyagot használt föl a bécsi udvari levéltárból s gróf Bathányi József köpésényi levéltárból. Műve szomorú rajz ama kor politikai erkölcsének romlottságáról s a testben-lelkekben beteg Rudolf császár és király abszolút uralmának demoralizáló hatásáról a magyar legkiválóbb szereplőkre, mert Illésházy üldöztetésének igazi oka a beteg király haragja volt, e harag oka Illésházy nagy gazdagsága és kinevei, melyeket a császár a koronának kívánt juttatni a hitelmegpöréssel. A rut pörben Magyarország legfőbb bírái is megvesztegetésért hagyták magokat, Pozsonyban még hamis ítéletet is hirdettek ki. Istvánffy, a történetíró, s akkor nádori helyettes, szintén kompromittálva van. A fölőtte tanulságos kötet ára 1 frt 20 kr. — «Az ókori süllyedő és mértékező», írta Finály Henrik, ki e munkában a mértékek és súlyok egész fejlődésének történetét előadja. Nagy ismeretekkel, rendkívül szorgalommal összegyűjtött

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some faint smudges and discoloration, characteristic of old paper. There is no text or other markings on the page.

KÁVÉ

jeles fajok, friss, illatos, nem festett 4½ kilós csomagokban postán utánvétellel, vám- és bérmentesen, per 1 kiló, Netto.

CEYLON, gyöngy, finom zöldes 1.98

MANILLA, gyöngy, világos zöld 1.65

CEYLON, fin., kék 1.70

MOCCA, arab, finom 1.84

MOCCA, africa 1.54

CUBA, nagysz. zöld 1.80

MENADO, aranyas, finom 1.60

JAVA, zöld, erős 1.36

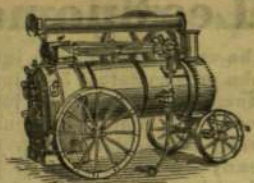
DOMINGO, válogat. 1.40

SANTOS, szép, erős 1.30

RIO, szép, tiszta ízű 1.20

JAMAICA, erős, jó 1.14

R. MAITI TRIEST.

RANSOMES, HEAD ÉS JEFFERIES

1011

FÜGYNÖKE

GROSSMANN J.

BUDAPESTEN

6553

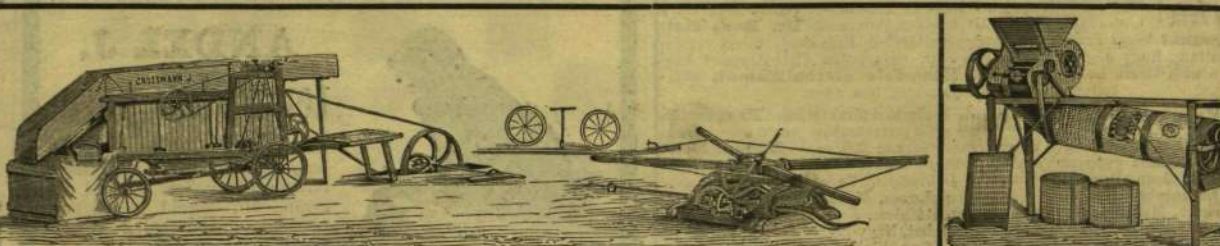

GROSSMANN ÉS RAUSCHENBACH

ELSŐ MAGYAR GAZDASÁGI GÉPGYÁRA

BUDAPESTEN

Szíves megkereséért vagy gyártelepünk meglátogatására tisztelettel felkérjük

Évad ideje **REICHENHALLI FÜRDŐ** Hiv. megny. máj. 15-én.

Legnagyobb német égjáti gyógyhely a bajor magas Alpések között. Sós, angyalúgos és fenyőfű-kivonat-fürdők; kecskesavó, tehéntej, alpesi növénynedvek, mindenféle ásványvíz friss töltésben, légmozgató készülék, belégzési termek, párló művek, sósforrások, gyógytornászok. Kitegyűjtött parkultatók nyek fűdött sétáttakkal, közeli fenyőerdők és aranyas sétányok minden irányban. — Naponként 2 hangverseny a fürdő zenekara által, olvasó szobák. Vasúti és távirda-állomás. — Kimerítő tervezeteket küld a kir. fürdő-biztosság.

Téglagyár-tulajdonosoknak ajánlom cserep, csövek stb. első gyártására, különösen folytonosan dolgozó kézi téglasajtóimat

melyek más gyártási eljárásokkal szemben a legjelentékenyebb előnyök s a legnagyobb megtakarítást nyújtják. Kez ember elegendő kezeléssre 4000 pompás téglát előállításra; alkalmasnak még kívüli a föld- és folyó-só-lamézok, tűzmentes kövek, mész- és csement téglák, stb. Ajánlom az egyenkénti fellegvő szarított előidomított kövek utánajutására. Tervezetek ingyen.

Jäger Lajos, gépgyáros, Ehrenfeld-Külben R. m.

Dr. Lengyel F. nyír-balzsama.

Már a növényi nedv, mely a nyírből ha annak törzsét megfűrtük, kifolyik, ember emlékeztet őta a legkitűnőbb szépitőszereknek van ismerve; ha pedig e nedv a földaló utatitása szerint vegyi uton balzsamra dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bír. Ha azal arczot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggelen majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, minek folytán ez gyöngéddé és fehérré válik.

E balzsam kisimítja az arczon támadt redőket és himlőhelyeket, fiatal arczsint ad; a bőrnék fehérséget, gyöngédség és frisséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a szeplőt, májfoltokat, anyajegyet, orvörösséget, bőrtátkát és minden egyéb bőrszenynnet eltávolít. Egy korsóval használati utatitással együtt 1 frt 50 kr.; postán küldve 10 kral több. Fő letét Magyarországon számára József, gyógyszerész, Budapest király-utca 12. szám; Pozsonyban Pistorý Bódog, gyógyszerész. Temesváron Tarcay József, gyógyszerész. Zágrábban Mittelbach Zsigmond, gyógyszerész.

A "Franklin-Társulat" kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

TOMPA MIHÁLY. VIRÁGREGÉK.

HATODIK KIADÁS. — A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL.

Ára fűzve 2 frt 50 kr. Vásonba díszesen kötve 4 frt. Francia bőrbé díszesen kötve 5 frt.

A munka hollandi merített papíron lévő nyomtatva, a kötött példányoknál csupán a felső része látatott el aranyozással, a mint ily kiadásoknál külföldön is szokás.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest egyetem-utca 4-ik szám.)

Szeplő megfűrt törzséből kifolyó, ember emlékeztet őta a legkitűnőbb szépitőszereknek van ismerve; ha pedig e nedv a földaló utatitása szerint vegyi uton balzsamra dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bír. Ha azal arczot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggelen majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, minek folytán ez gyöngéddé és fehérré válik.

melyek más gyártási eljárásokkal szemben a legjelentékenyebb előnyök s a legnagyobb megtakarítást nyújtják. Kez ember elegendő kezeléssre 4000 pompás téglát előállításra; alkalmasnak még kívüli a föld- és folyó-só-lamézok, tűzmentes kövek, mész- és csement téglák, stb. Ajánlom az egyenkénti fellegvő szarított előidomított kövek utánajutására. Tervezetek ingyen.

Szabad.sarjűkaszáló

(Különlegesség) a cs. kir. más. gépgyáról, Bécsben, Währing, Herren-gasse 64. Könnyen kezelhető, nagy munkaképességgel gyakorlatilag kipróbálva, tehát kis és nagy kert tulajdonosoknak, különösen ajánlható. Vágszélessége 400 és 500 mm. Ára 12 és 15 frt. Az öszeg beutalás mellett bérmentve is be lehet venni. 6967

Royal Thridace Veloutine-szappan

FELTALÁLÓJÁNAK
VIOLETNEK
TOILETTE-SZAPPAN
(Ajánlja a legfőbb orvosok állása)
Rendkívüli előnyei
ötven évi tapasztalat által
KI VANCAR PRÓBÁLVA.
VIOLET
225, rue Saint-Denis, PARIS

CAPILLINE
újra feltalált szer a
fejpikkelyek és a hajjak kihullása ellen
VIOLET, 225, rue St-Denis, PARIS

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható

A LATIN NYELV SZÓTÁRA

A KUTFÖKBŐL

A LEGJOBB ÉS LEGÚJABB SZÓTÁRRODALOMRA TÁMASZKODVA

ÖSSZEÁLLÍTOtta
Dr. FINÁLY HENRIK.
A KOLOZSVÁRI KIR. FERENCZ JÓZSEF EGYETEM NYILV. RENDES TANÁRA STB.

Ára fűzetenként 80 kr.

I. fűzet. A — archon. III. fűzet. Castenarius — Contestate.
II. fűzet. Archons — catena. IV. fűzet. Contestatio — dolatilis.

A szótár 12 egyenlő fűzetben 5-5 ívvel bocsátatik ki. Előfizetés nem nyitattik, miután minden fűzet külön kapható a vásárló minden további lekötöztetése nélkül. Egy-egy 5 ívnyi fűzet ára 80 krajczárban van megállapítva, és a 12-ik fűzet okvetlenül bevégzi a művet. A mű teljes megjelenése után bolti ára magasabb lesz.

A "Franklin-Társulat" kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

1883. BUDAPESTI 1884.

CZIM ÉS LAKJEGYZÉK

A BEJELENTÉSI HIVATAL
HITELES ADATAI ALAPJÁN.

Harmadik évfolyam, 1883—1884.

BUDAPEST FŐVÁROS TERVRAJZAVAL.

Ára fűzve 5 frt, vásonba kötve 5 frt 80 kr.

TARTALMA: I. Utczák, utak és terek lajstroma a régi utca-nevek megjegyzésével. — II. Házjegyzék. (Belterület és külterület). — III. Hatóságok, intézetek, egyletek stb. — IV. Ipar- és kereskedelmi czimjegyzék. — V. Lakjegyzék. — VI. Hirdetések.

21-ik szám 1883.

BUDAPEST, MÁJUS 27.

XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre 6 +

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt
félévre 4 +

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt
félévre 3 +

Külföldi előfizetőknek a postaiag meghatározott viteldi is csatolandó.

MANCINI, OLASZ KÜLÜGYMINISZTER.

Az utóbbi hetek politikai eseményei között kevés érdemel oly figyelmet, mint az olasz parlament tárgyalásai, hol oly alakulási folyamat közeleg befejezéséhez, mely ugy az új Olaszország, mint Európa érdekében örvendésnek mondható. Alig van példa a történelemben, hogy egy annyi külön, egymástól független darabra szakadt nemzet, a milyennek az olaszt még harmadfél évtized előtt láttuk, olyan közszellemet bírjon kifejtetni, mely minden különleges érdeket egy nagy eszmének rendelve alá, ellenállhatatlan hatalommá nőjjön s a körülményeknek még a legviharosabb időben is bölcs és körültekintő felhasználásával aránylag rövid idő alatt meg is valósítsa, a mit a nemzet nagy fiainak kitartó, ernyedetlen munkálkodása az előkészítés éve alatt minden olasznak szívébe igyekezett plántálni s a külön állami léttel bíró népek közös nemzeti aspirációjává emelni.

Olaszország megszabadulása az idegen hatalmak uralmától s egységes állammá alakulása aligha sikerült volna forradalmi áramlatok segítségével nélkül. De a mint a szabadság és egység mint tény állott Olaszország államférfiai előtt, még ha ama forradalmi áramlatoknak élén állottak is, a mikor szükség volt rájuk, — volt bennök annyi belátás és mérséklet, hogy a hivatásukat immár betöltött forradalmi elemeknek féket szabni igyekezzenek, s szabad tért nyissanak az államalakítás és az állam megszilárdítás komoly, higgadt s a fölforgató irányzatok által magát zavarni nem engedő munkálkodásának. Arról volt szó, hogy most már a megalkotott Itáliának jövője is biztosított, idő legyen belső megerősödésére, az eddig szétforgácsolt és lenyűgözött nemzeti erő kibontakozására s egy oly állam alapköveinek lerakására, mely biztosságot és maradandóságot ígér. Szakítani kellett bizonyos hagyományokkal, melyek jogosultak lehettek és tiszteletreméltók annak idejében, de melyek megtartása a politika vezérelve között könnyen veszélyeztethette volna a nagy fáradsággal létesített nagy alkotást. Különösen némely külügyi vonatkozásokban kellett előidézni változást s megszerezni rokonszenvét még oly államoknak is, melyek a földszabadulás nagy küzdelmeiben ellenségként állottak az olaszszal szemben. Nagy tapintat és ovátosság lett volna szükséges ehhez, még ked-

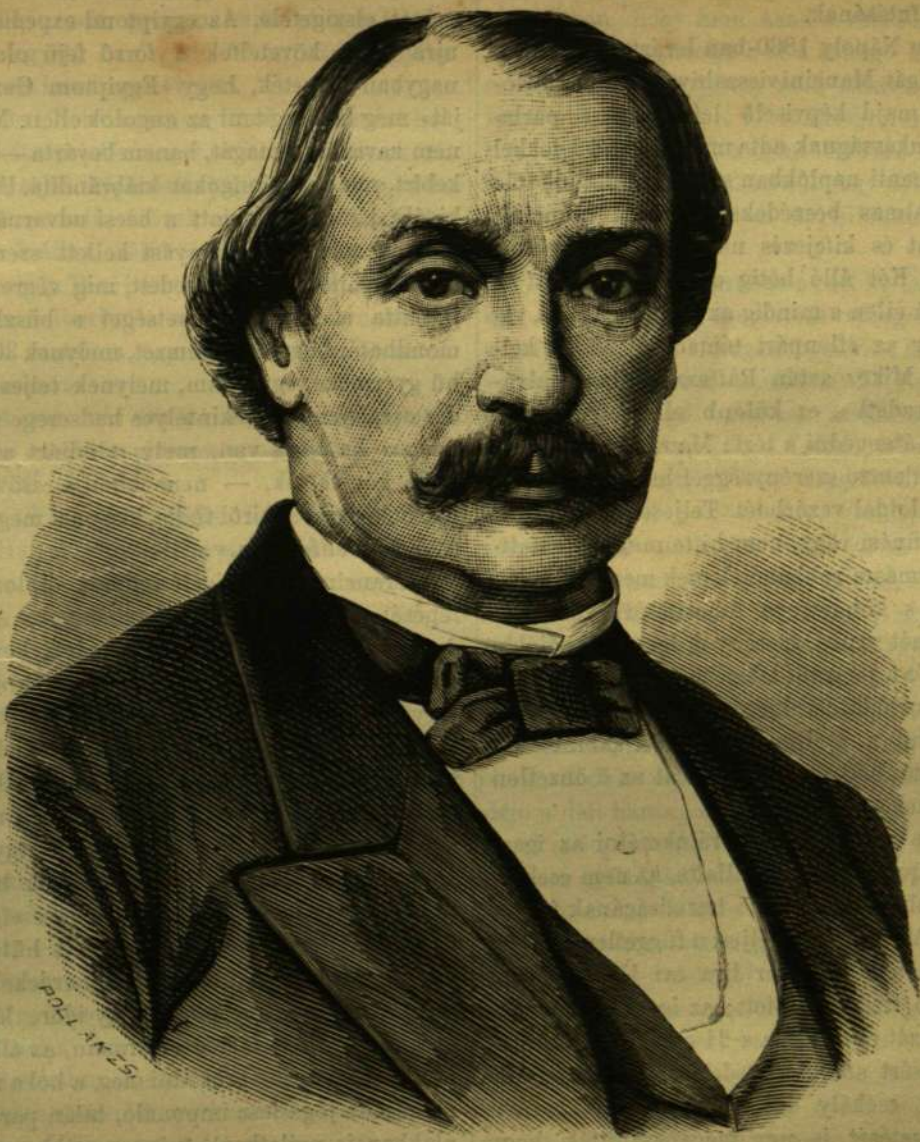
vezőbb körülmények között is, hát még ott, a hol a kormányának annyi népszerű nemzeti érzékenység lehető kimelését is parancsolta a politikai eszély.

De Olaszország vezérő államférfiai megküzdöttek e sokszoros nehéz földattal, s Itália, mely a krími háború idején még szerény hallgató vendégzerepre is hiába ajánkozott az európai diplomácia kerek asztalához, ma a leg-hatalmasabb államok sorában jelenik meg mint egyenrangú állam s oly országok méltatják szövetségükre, melyeket ma vezérszerep illet meg az európai politika intézésében.

Sokan osztoznak ez érdemben Olaszországon

államférfiai közül; de talán egyet sem illet meg az oroszánrészt oly jogosan, mint Mancinit, Olaszország külügyminiszterét, kinek arczképét ez alkalommal bemutatjuk.

Mancini Pasquale Stanislao 1817-ben született Castello-Baroniában s Nápolyban végzett egyetemi tanulmányait, hol, mint szegény fiú, leckeórák adásával tartotta fenn magát. Már korán érvényesült mint jeles író és költő s az általa alapított «Ore solitarie» («Magános órák») című lap széles körökben tette nevét népszerűvé, emelkedett szárnyalású költeményeivel s kifogástalan prózájával. Maga is bevallja, hogy három különböző természet egyesül benne: a

MANCINI, OLASZ KÜLÜGYMINISZTER.